

MONIKA NOWAKOWSKA* – LUBLIN

KSIĘGOZBIORY BIBLIOTEK STUDIUM ZAGADNIEN SPOŁECZNYCH I GOSPODARCZYCH WSI PRZY KUL

1. Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi przy KUL

Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi przy KUL istniało w latach 1945-1949. Placówka była jednostką międzywydziałową, funkcjonującą na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych KUL. Powstała ona z inicjatywy profesorów lubelskich uczelni i działaczy związanych z ruchem ludowym. Zostało ono zatwierdzone przez Ministerstwo Oświaty w dniu 17.10.1945 r. i istniało do chwili jego likwidacji przez to ministerstwo z dniem 01.10.1949¹. Rozwiązanie Studium wiązało się z działaniami władz komunistycznych, ograniczających swobodę instytucji mających względną niezależność od nacisku ideologicznego aparatu państwa.

Studium kształciło kadry urzędnicze, samorządowe i spółdzielcze, które miały usprawnić funkcjonowanie instytucji zajmującymi się sprawami wsi. Nauka w Studium trwała 2 lata. Działalnością dydaktyczną i badawczą instytucji kierował dyrektor. W latach 1945-1949 funkcję tę sprawował prof. Czesław Strzeszewski².

* Monika Nowakowska – dr historii; kustosz w Bibliotece Instytutu Ekonomii i Zarządzania KUL; e-mail: mnowak@kul.pl

¹ Archiwum Uniwersyteckie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II (dalej: AUKUL), Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi (dalej: SZSiGW), Statuty Studium 1947-1949; AUKUL, SZSiGW, Protokoły Posiedzeń 1945-1949; AUKUL, SZSiGW, Plany zajęć, ogłoszenia, memoriały, informacje prasowe na temat Studium 1946-1949; S. Sawicki, *Katolicki Uniwersytet Lubelski w powojennym dwudziestoleciu*, „Zeszyty Naukowe KUL”, 8 (1965) nr 1 (29), s. 3.

² AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949; J. Turowski, *Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi*, w: *Księga jubileuszowa 50-lecia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, Lublin 1969, s. 249-251.

Cz. Strzeszewski (1903-1999) – prof., kierownik Katedry i Zakładu Socjologii Chrześcijańskiej, dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej KUL. Zob. E. Balawajder, *Profesor dr hab. Czesław Strzeszewski (21 X 1903-4 VI 1999)*, w: *Czesław Strzeszewski: współtwórca i świadek kato-*

Wykładowcami Studium byli lubelscy profesorowie z KUL i UMCS oraz specjaliści z Puław i Łodzi³.

Studium cieszyło się dużym zainteresowaniem. W roku akademickim 1945/46 na I rok studiów zapisanych zostało 200 osób, w kolejnym – 150. W ostatnim roku istnienia Studium (1948/49) przyjęto 133 studentów, a liczba słuchaczy Studium (na dzień 28 lutego 1949 r.) wynosiła 191 osób⁴.

2. Biblioteki Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi przy KUL

Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi przy KUL (dalej SZSiGW) posiadało dwie biblioteki. Obydwie powstawały równoległe z utworzeniem Studium i funkcjonowały do chwili likwidacji jednostki. Pierwszą z nich była Biblioteka Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi przy KUL (dalej Biblioteka SZSiGW). Głównym inicjatorem tworzenia księgozbioru Studium był jej dyrektor – prof. Cz. Strzeszewski. Własną bibliotekę prowadziło także Koło Naukowe Słuchaczy Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi (dalej Biblioteka Koła SZSiGW). Koło istniało w latach 1946-1949. Początkowo funkcję kuratora Koła pełnił dr Władysław Adamczyk⁵ (1946-1948), a w późniejszym czasie dr Jan Turowski⁶ (1948-1949).

Profil gromadzenia księgozbioru obu bibliotek wyznaczał program nauczania. Treści kształcenia I roku obejmowały przedmioty społeczno-ekonomiczne, np. socjologię, ekonomię społeczną, statystykę rolnictwa, geografii rolnictwa, politykę agrarną, księgowość. Na II roku wprowadzono bardziej szczegółowe przedmioty m.in. ekonomikę gospodarstw wiejskich, prawo administracyjne i handlowe, organizację i gospodarkę spółdzielczą wsi, towaroznawstwo, przemysł ludowy, sztukę ludową, budownictwo wiejskie oraz zagadnienia związane z higieną na wsi. W 1946 r. powstał projekt przekształcenia Studium w trzyletni

licyzmu społecznego w Polsce w XX wieku. Księga pamiątkowa, red. E. Baławajder, Lublin 2002, s. 13-44; *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952. Wspomnienia i relacje*, red. J. Ziółtek, Lublin 1999, s. 12, 118-119, 196.

³ Spis wykładowców Studium – Zob. M. Strzeszewska, *Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, w: *Czesław Strzeszewski: współtwórca i świadek katolicyzmu społecznego w Polsce w XX wieku. Księga pamiątkowa*, red. E. Baławajder, Lublin 2002, s. 219-222.

⁴ AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949.

⁵ AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949; AU KUL, SZSiGW, Korespondencja, Koło Studium Zagadnień Wsi, Zaświadczenia [1945-1949].

Władysław Adamczyk (1909-1983) – asystent na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych przy Katedrze Historii Gospodarczej (1936-1939); zastępca prof. (1944-1947). Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 10, 187.

⁶ AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949; AU KUL, SZSiGW, Korespondencja, Koło Studium Zagadnień Wsi, Zaświadczenia [1945-1949].

Jan Turowski (1917-2006) – prof. KUL, socjolog, kierownik katedry Socjologii ogólnej, w latach 70. i 80. prodziekan, później dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 17, 196. *Jan Turowski (1917-2006)*, http://www.bu.kul.pl/jan-turowski-1917-2006-sylwetka,art_11125.html (dostęp: 11.02.2017).

cykl nauczania, ale ostatecznie nie został on zatwierdzony przez ministerstwo. Na III roku program nauczania miał obejmować trzy specjalizacje zawodowe: pedagogiczno-społeczną (kształcąca nauczycieli szkół rolniczych), samorządowo-gospodarczą (przygotowującą działaczy ludowych, społecznych i pracowników samorządu terytorialnego) i spółdzielczo-gospodarczą (kształcąca pracowników do działalności spółdzielczej)⁷.

3. Charakterystyka zasobu Biblioteki SZSiGW i Biblioteki Koła SZSiGW

3.1. Źródła

Źródłami do opracowania księgozbiorów stanowiły: *Inwentarz Biblioteki Słuchaczy Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi* (dalej Inwentarz Biblioteki SZSiGW)⁸ oraz *Inwentarz książek i broszur Biblioteki Koła Naukowego Słuchaczy Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi* (dalej Inwentarz Biblioteki Koła SZSiGW)⁹.

Inwentarz Biblioteki SZSiGW był tworzony równoległe z nabywaniem księgozbioru do biblioteki, czyli w latach 1946-1949. Jednak w ewidencji brakuje informacji o datach wprowadzania książek do inwentarza. Na podstawie spisu rachunków wiadomo, że pierwsze zakupy książek i czasopism odbyły się w pierwszym kwartale 1946 r.¹⁰ Zasób biblioteki był powiększany do chwili likwidacji SZSiGW, czyli do 1949 r. Spis sporządzono pismem odręcznym w zeszyte w kratkę formatu B5 według kolejno następujących po sobie rubryk: lp., autor i tłumacz, tytuł dzieła, ilość stron, miejsce druku, wydawca, wydanie, rok wydania, ilość z podziałem na: tomy, książki, oprawa, pochodzenie i uwagi. Inwentarz był prowadzony przez kilka osób, o czym świadczą odmienne charaktery pisma. Niekiedy przy wpisach brakuje uzupełnionych danych dotyczących notowanych książek i wydawnictw ciągłych, zwłaszcza jeśli chodzi o liczbę egzemplarzy, miejsce i rok wydania czy nazwę wydawnictwa. Niektóre pozycje inwentarzowe są przekreślone, przy niektórych widnieje uwaga *zob. nr inw.* z podaniem konkretnej liczby. Na tej podstawie można stwierdzić, że wykreślone publikacje zostały, przynajmniej częściowo, po likwidacji SZSiGW, przekazane do Biblioteki Instytutu Socjologii, a w późniejszym czasie trafiły do Biblioteki Instytutu Ekonomii (przekształconej następnie w Bibliotekę Instytutu Ekonomii i Zarządzania)¹¹.

Inwentarz Biblioteki Koła SZSiGW był prowadzony od 25.05.1946 r. do 03.02.1949 r. Został sporządzony pismem odręcznym w zeszyte w kratkę forma-

⁷ AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949.

⁸ Inwentarz Biblioteki Słuchaczy Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi [1946-1949].

⁹ Inwentarz książek i broszur Biblioteki Koła Naukowego Słuchaczy Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi [1946-1949].

¹⁰ AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949.

¹¹ Pierwszy numer w księdze inwentarzowej Biblioteki SZSiGW (J. Rutkowski, *Badania nad podziałem dochodów w Polsce w czasach nowożytnych*, Kraków 1938) ma adnotacje w „Uwagach” *zob. nr inw.* 2040, co ma odzwierciedlenie w księdze inwentarzowej Biblioteki Instytutu Ekonomii i Zarządzania (D-328). W związku z tym, przekreślone pozycje inwentarzowe są brane pod uwagę w zestawieniach zbiorczych, a nie traktowane jako wpisane omyłkowo.

tu B5, w którym pozycje inwentarzowe wpisywano według następujących rubryk: data, lp., nazwisko i imię autora, tytuł, miejsce wydania, rok wydania, uwagi. Spis tworzyło kilka osób. W księdze inwentarzowej – do numeru 49 – brakuje danych dotyczących miejsca i roku wydania. Rubryka *Uwagi* jest czasami uzupełniona przez podanie nazwy wydawnictwa, liczbę egzemplarzy lub informacji o darowiźnie.

3.2. Liczebność księgozbiorów

Księgozbiór Biblioteki SZSiGW liczył 445 pozycji inwentarzowych, wśród których były druki zwarte¹² (książki) oraz wydawnictwa ciągłe¹³. Dokładne zestawienie liczby książek i wydawnictw ciągłych ilustruje poniższy wykres.

Wykres nr 1. Druki zwarte oraz wydawnictwa ciągłe Biblioteki SZSiGW¹⁴

Źródło: *Inwentarz Biblioteki SZSiGW*.

W księgozbiorze Biblioteki SZSiGW zdecydowanie dominowały druki zwarte (książki), które stanowiły 97% zasobu, a tylko 3% – wydawnictwa ciągłe. Przeważały monografie, natomiast nielicznie występowały syntezy i podręczniki. Znaczną część księgozbioru (kilkadziesiąt pozycji) stanowiły publikacje wydane w serii *Biblioteka Puławska. Seria Prac Społeczno-Gospodarczych* przez Państwowy Instytut Naukowy Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. Należy podkreślić, że wykładowcy Studium współpracowali z pracownikami Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach¹⁵. Jeśli chodzi o wydawnictwa ciągłe to Biblioteka posiadała 14 tytułów, wśród których były m.in.: „Roczniki Dziejów Społeczno-Gospodarczych”¹⁶, „Mały Rocznik Statystyczny”¹⁷, „Prze-

¹² Publikacje w postaci drukowanej lub innej, ukończonej lub przewidzianej do skompletowania w skończonej liczbie części. (PN-ISO 690: 2002).

¹³ Publikacje w postaci drukowanej lub innej wydawanej w następujących po sobie częściach, zazwyczaj oznaczonych numerycznie lub chronologicznie, o nieprzewidzianym z góry zakończeniu i o dowolnej częstotliwości (PN-ISO 690: 2012). Wydawnictwami ciągłymi są periodyki, czasopisma, gazety.

¹⁴ Dane uwzględniają pozycje inwentarzowe, a nie woluminy.

¹⁵ Np. Prof. Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach – L. Bornus był wykładowcą Studium. Zob. AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949.

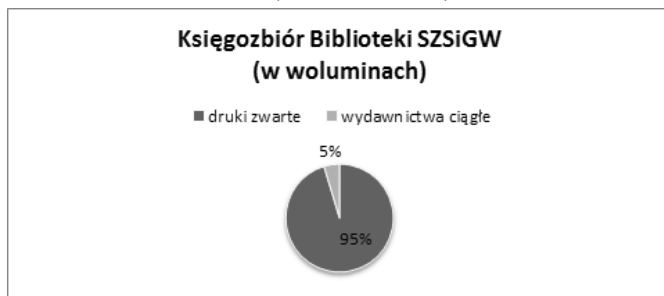
¹⁶ „Roczniki Dziejów Społeczno-Gospodarczych”, Lwów 1931-1939.

¹⁷ „Mały Rocznik Statystyczny”, Warszawa 1939.

gląd Socjologiczny”¹⁸, „Roczniki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Dział E. Nauki Rolnicze”¹⁹, „Spółdzielczy Przegląd Naukowy”²⁰, „Nowa Szkoła”²¹ i „Encyklopedia Rolnicza”²². W większości przypadków czasopisma występowały w pojedynczych tomach czy rocznikach danego tytułu.

Liczba woluminów druków zwartych Biblioteki SZSiGW wynosiła 610, a wydawnictw ciągłych – 30. Zestawienie procentowe liczby woluminów biblioteki przedstawia wykres nr 2.

Wykres nr 2. Druki zwarte i wydawnictwa ciągłe Biblioteki SZSiGW (w woluminach)

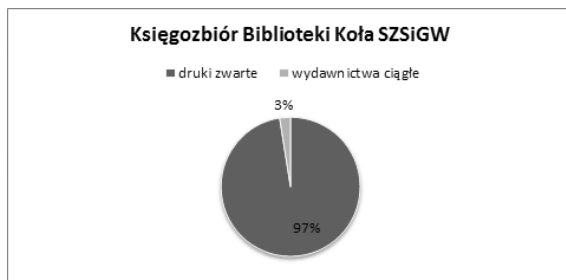

Źródło: *Inwentarz Biblioteki SZSiGW*.

Z wykresu wynika, że 95% woluminów Biblioteki SZSiGW stanowiły druki zwarte, a tylko 5% wydawnictwa ciągłe, co pokrywa się z podziałem procentowym liczby pozycji inwentarzowych na książki i wydawnictwa ciągłe.

Księgozbiór Biblioteki Koła SZSiGW liczył 159 publikacji, z czego 155 pozycji inwentarzowych stanowiły druki zwarte, a 4 – czasopisma i wydawnictwa ciągłe. Zestawienie to przedstawia wykres nr 3.

Wykres nr 3. Druki zwarte i wydawnictwa ciągłe Biblioteki Koła SZSiGW.

Źródło: *Inwentarz Biblioteki Koła SZSiGW*.

¹⁸ „Przegląd Socjologiczny. Kwartalnik Polskiego Instytutu Socjologicznego”, t. 6, z. 1-2, Poznań 1938.

¹⁹ „Roczniki Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Dział E, Nauki Rolnicze”, Lublin 1946.

²⁰ „Spółdzielczy Przegląd Naukowy”, Warszawa 1937-1939.

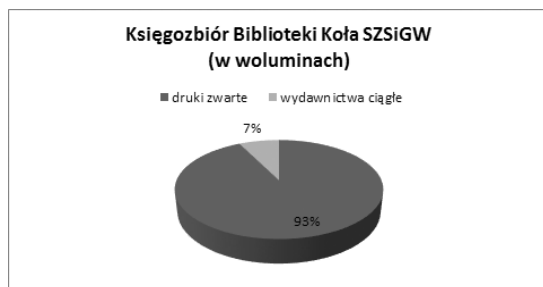
²¹ „Nowa Szkoła”, Warszawa-Lódź 1945.

²² „Encyklopedia Rolnicza”, t. 4, Warszawa 1895.

W księgozbiorze Biblioteki Koła SZSiGW, podobnie jak Biblioteki SZSiGW, przeważały druki zwarte (97%), a pozostałą niewielką część stanowiły wydawnictwa ciągłe. Należy podkreślić, że niektóre książki występowały w wielu egzemplarzach: 18 publikacji stanowiły dublety, co wynosi około 11% całego zasobu Biblioteki Koła SZSiGW. W jednym przypadku pozycja inwentarzowa występowała w 5 egzemplarzach²³, a w drugim – aż w 6 egzemplarzach²⁴. Wśród czasopism wymienić można m.in. „Spółdzielczy Przegląd Naukowy”²⁵, „Przegląd Socjologiczny”²⁶ i „Rocznik Gospodarski”²⁷.

Księgozbiór Biblioteki Koła SZSiGW liczył 188 woluminów, z czego 174 tomów stanowiły druki zwarte, a 14 – wydawnictwa ciągłe, co przedstawia poniższy wykres.

Wykres nr 4. Druki zwarte i wydawnictwa ciągłe Biblioteki Koła SZSiGW (w woluminach).

Źródło: *Inwentarz Koła Biblioteki SZSiGW*.

Z zestawienia wynika, że 93% księgozbioru stanowiły druki zwarte, a wydawnictwa ciągłe liczyły 7% zbiorów. Porównując ten wykres do diagramu nr 2 można zauważyć, że udział procentowy woluminów wydawnictw ciągłych do książek był wyższy od analogicznego zestawienia liczby tych pozycji w inwentarzu.

Łącznie studenci SZSiGW mogli korzystać z 604 publikacji zapisanych w księgach inwentarzowych Biblioteki SZSiGW i Biblioteki Koła SZSiGW, co przekładało się na 828 woluminów książek i wydawnictw ciągłych.

3.2. Chronologia księgozbiorów

Zakres chronologiczny zasobu księgozbioru Biblioteki SZSiGW obejmował lata 1845-1947. Piśmiennictwo XIX-wieczne reprezentowało 16 pozycji. Najstar-

²³ K. Śliwowski, *O zadaniach i obowiązkach rad nadzorczych i zarządów spółdzielni powszechnych (handlowych): (wskazówki praktyczne)*, Łódź 1945 (lub wyd. 2. 1946 r.) [w inw. brak daty wyd.].

²⁴ *Spółdzielczość w odrodzonej Polsce. Stanowisko w sprawach spółdzielczych przedstawicieli państwa, partii politycznych, instytucji gospodarczych, zawodowych i młodzieżowych z okazji Dnia Spółdzielczości 30 września 1945 roku*, [s.l.] [1945].

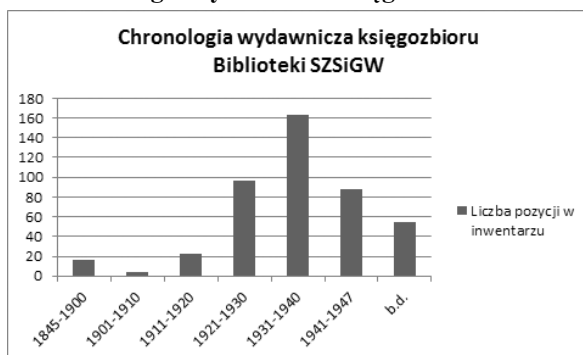
²⁵ „Spółdzielczy Przegląd Naukowy”, Warszawa 1932-34 i 1936-1937.

²⁶ „Przegląd Socjologiczny. Kwartalnik Polskiego Instytutu Socjologicznego”, t. 6, Poznań 1938.

²⁷ „Rocznik Gospodarski na Rok 1947 z Kalendarzem”, Warszawa 1947.

szą książką była praca Ludwika Zejsznera *Pieśni ludu Podhalan czyli górali tatrowych polskich*²⁸. Nowości wydawnicze (publikacje wydane od 1946 r.) liczyły 60 pozycji, co stanowiło około 14% księgozbioru. Szczegółową analizę chronologii wydawniczej piśmiennictwa przedstawia wykres nr 5.

Wykres nr 5. Chronologia wydawnicza księgozbioru Biblioteki SZSiGW

Źródło: Inwentarz Biblioteki SZSiGW.

Na podstawie wykresu można odczytać, że najliczniej występowały publikacje wydane w latach 1931-1940, których było 163 pozycje, czyli 37% zasobu. Na drugim miejscu znajdowały się książki i wydawnictwa ciągle wydane w okresie 1921-1930 (97 pozycje) i stanowiły około 22% zasobu. Należy podkreślić, że ożywiony ruch wydawniczy nastąpił od momentu odzyskania przez Polskę niepodległości w 1918 r. i trwał do chwili wybuchu II wojny światowej. Wymownym tego dowodem jest fakt, że Biblioteka SZSiGW nie posiadała żadnej książki wydanej w 1940 r., a tylko 13 pozycje inwentarzowych pochodziło z okresu 1941-1944. Piśmiennictwo wydane od 1941 r. do 1947 r. liczyło 88 publikacji, czyli 20% księgozbioru. W księgozbiore biblioteki najrzadziej występowały publikacje wydane od połowy XIX w. do drugiej dekady XX w., których było 43 pozycje, co stanowi 10% całości zbiorów. W przypadku 54 pozycje inwentarzowych nie podano daty wydania publikacji²⁹.

Z kolei zasób Koła Biblioteki SZSiGW posiadał publikacje wydane w latach 1907-1948. Najstarszymi książkami w księgozbiore Koła Biblioteki była praca Józefa Kruszyńskiego³⁰ *Harmonja Ewangelji* z 1907 r. i monografia Antoniego Szymańskiego³¹ *Katolicyzm socjalny we Francji* z 1911 r. Natomiast najnowszą

²⁸ Ludwik Zejszner (1805-1871) – prof., geolog, etnolog, zbieracz pieśni ludowych. Zob. T. Brzozowska, *Ludwik Zejszner*, w: *Literatura polska. Przewodnik Encyklopedyczny*, t. 2, Warszawa 1985, s. 680-681; L. Zejszner, *Pieśni ludu Podhalan czyli górali tatrowych polskich*, Warszawa 1945.

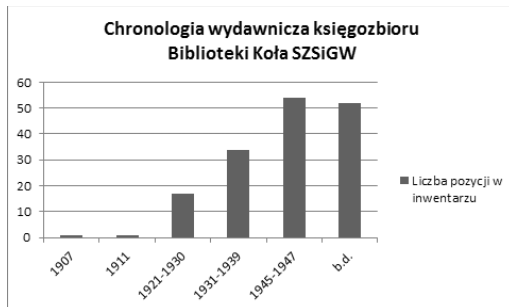
²⁹ Nie ustalano dat wydania publikacji ze względu na różne daty druku.

³⁰ Józef Kruszyński (1877-1953) – ks. prof., biblista, w latach 1925-1933, rektor KUL. Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 191; J. Kruszyński, *Harmonja Ewangelji*, [s.l.] 1907.

³¹ Antoni Szymański (1881-1942) – ks., prof., prawnik i kanonista, w latach 1933-1939 rektor KUL (*Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 196); A. Szymański, *Katolicyzm so-*

publikacją była książka Henryka Zwolakiewicza³² *Stan badań etnograficznych nad Lubelszczyzną*.

Wykres nr 6. Chronologia wydawnicza księgozbioru Biblioteki Koła SZSiGW

Źródło: *Inwentarz Koła Biblioteki SZSiGW*.

Należy podkreślić, że w zapisach inwentarzowych brakowało danych dotyczących daty wydania w przypadku 52 pozycji, co stanowi 33% księgozbioru. Największa liczba publikacji pochodziła z lat 1945-1947 i wynosiła 54 książek i wydawnictw ciągłych, czyli 34% całości zbiorów. Biblioteka Koła nie posiadała żadnego piśmiennictwa z okresu II wojny światowej. Publikacji z lat 1931-1939 było 34 pozycji, a z lat 1921-1930 o połowę mniej niż w następnej dekadzie.

3.2. Charakterystyka rzeczowa

Jak wcześniej zostało już zaznaczone, gromadzenie zasobu księgozbioru wyznaczał program nauczania Studium. W literaturze przedmiotu istnieje wiele podziałów księgozbioru, np. na dział ogólny (encyklopedie, leksykony, czasopiśma, katalogi), dział dziedzinowy (filozofia, religia, nauki społeczne, nauki ścisłe, nauki stosowane, literatura piękna, historia), książki dla dzieci, kobiet oraz varia (poradniki domowe, instrukcje, spisy)³³. W niniejszej pracy za kryterium podziału piśmiennictwa przyjęto obecnie obowiązującą klasyfikację regulowaną przez Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego³⁴. Według niego piśmiennictwo można podzielić następująco³⁵:

1. obszar nauk humanistycznych:

1.1. dziedzina nauk humanistycznych (np. archeologia, etnologia, filozofia,

cyalny we Francji, Włocławek 1911.

³² Henryk Zwolakiewicz (1903-1984) – malarz, grafik, etnograf, bibliofil, kolekcjoner. Zob. M. Domański, *Słownik biograficzny miasta Lublina*, t. 1, Lublin 1993, s. 311-313; H. Zwolakiewicz, *Stan badań etnograficznych nad Lubelszczyzną*, Lublin 1948.

³³ Np. A. Dymmel, *Księgozbiory domowe w Lublinie w pierwszej połowie XIX wieku*, Lublin 2013, s. 149.

³⁴ *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych* (DZ.U. 2011.179.1065).

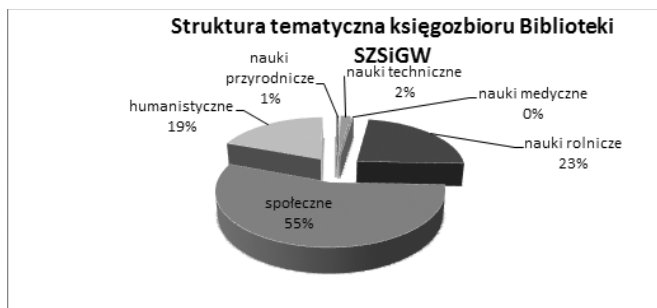
³⁵ Szerzej rozpisano jedynie te dziedziny, które występują w księgozbiorze Biblioteki SZSiGW i Biblioteki Koła SZSiGW.

historia, językoznawstwo, kulturoznawstwo, literaturoznawstwo, nauki o zarządzaniu, religioznawstwo),

- 1.2. dziedzina nauk teologicznych,
2. obszar nauk społecznych:
 - 2.1. dziedzina nauk społecznych (np. nauki o obronności, nauki o polityce, pedagogika, psychologia, socjologia),
 - 2.2. dziedzina nauk ekonomicznych (ekonomia, finanse, nauki o zarządzaniu, towaroznawstwo),
 - 2.3. dziedzina nauk prawnych (nauki o administracji, prawo, prawo kanoniczne),
3. obszar nauk ścisłych:
 - 3.1. dziedzina nauk matematycznych,
 - 3.2. dziedzina nauk fizycznych,
 - 3.3. dziedzina nauk chemicznych,
4. obszar nauk przyrodniczych:
 - 4.1. dziedzina nauk biologicznych,
 - 4.2. dziedzina nauk o Ziemi (np. geografia, geologia),
5. obszar nauk technicznych: dziedzina nauk technicznych (np. architektura i urbanistyka, budowa i eksploatacja maszyn, geodezja i kartografia, mechanika),
6. obszar nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych:
 - 6.1. dziedzina nauk rolniczych (np. agronomia, inżynieria rolnicza, ogrodnictwo, technologia żywności i żywienia, zootechnika),
 - 6.2. dziedzina nauk leśnych (drzewnictwo, leśnictwo),
 - 6.3. dziedzina nauk weterynaryjnych,
7. obszar nauk medycznych i nauk o zdrowiu oraz nauk o kulturze fizycznej,
8. obszar sztuki.

Szczegółowe zestawienie podziału rzeczowego księgozbioru Biblioteki SZSiGW ilustruje poniższy wykres.

Wykres nr 7. Struktura tematyczna księgozbioru Biblioteki SZSiGW (według numerów inwentarzowych).

Źródło: Inwentarz Biblioteki SZSiGW.

Jak wynika z przedstawionego wykresu, największy dział księgozbioru biblioteki stanowiły publikacje z obszaru nauk społecznych (55%). Składały się na nie książki i wydawnictwa ciągłe z dziedziny nauk społecznych, ekonomicznych i prawnych. Szczegółowe omówienie literatury tej dziedziny będzie w dalszej części artykułu.

Drugie miejsce w strukturze tematycznej księgozbioru Biblioteki SZSiGW zajmowało piśmiennictwo dotyczące rolnictwa (23%). Były to publikacje poświęcone głównie organizacji rolnictwa³⁶, reformie rolnej³⁷, hodowli zwierząt³⁸ i uprawie roślin³⁹. W zasobie biblioteki znajdowały się prace, m.in. Jana Lutosławskiego⁴⁰, Zygmunta Moczarskiego⁴¹ i Bronisława Niklewskiego⁴².

Stosunkowo dużo publikacji należało do obszaru nauk humanistycznych (19%). Wśród nich wymienić należy przede wszystkim z historii, szczególnie historii gospodarczej i społecznej, jak również literatury i etnologii. Dzieła histo-

³⁶ Np. W. Chmielecki, *Praktyczne wskazówki dotyczące urządzania i prowadzenia małych gospodarstw wiejskich: z uwzględnieniem warunków kryzysu gospodarczego*, Warszawa 1933; W. Chmielecki, E. Baird, B. Składziński, *Organizowanie drobnych gospodarstw wiejskich. Praktyczny podręcznik dla instruktorów, szkół rolniczych i rolników praktyków*, Warszawa 1934.

³⁷ Np. F. Bujak, *O podziale ziemi i reformie rolnej*, wyd. 3, Warszawa 1920; S. Schmidt, *Kolonizacja wewnętrzna jako czynnik obrony ziemi*, Kraków 1916; tenże, *Rewolucja agrarna w Niemczech a reforma rolna w Polsce*, Kraków 1937; W. Konderski, *Problem sfinansowania reformy rolnej*, Warszawa 1928; *Chłopska reforma rolna*, [s.l.] 1945.

³⁸ Np. J. Lewandowski, *Gospodarska hodowla bydła*, Warszawa 1937; R. Prawocheński, *Hodowla owiec*, t. 1, *Pokrój, bonitacja, welnoznawstwo, pochodzenie i rasy owiec*, Warszawa 1937; R. Prawocheński, *Hodowla owiec*, t. 2, *Genetyka, rozmnażanie, organizacja hodowli, żywienie, wychów, pielęgnowanie, użytkowanie i choroby owiec*, Warszawa 1939; M. Trybulski, *Kozy: pokrój, rasy, hodowla, użytkowanie*, wyd. 2, Warszawa 1939; J. K. Chodowiecki, *Gospodarska hodowla koni*, wyd. 3, Kraków 1946.

³⁹ Np. S. Królikowski, L. Krawulski, K. Wojna, *Pszenica. Szkic monografii gospodarczej*, Warszawa 1928; B. Cybulski, *Burak. Praktyczny podręcznik uprawy buraków cukrowych*, Warszawa 1933; M. Różański, *Uprawa łąk i pastwisk*, wyd. 2, Warszawa 1937; S. Bezradecki, *Uprawa łąk. Podręcznik dla uczniów PR w konkursie uprawy łąk*, wyd. 2, Warszawa 1939; J. Muszyński, *Uprawa i zbiór roślin leczniczych*, Łódź 1946 [w inw. brak daty wyd.].

⁴⁰ Jan Lutosławski (1875-1950) – publicysta rolniczy. Zob. W. Schramm, *Jan Lutosławski*, „Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk”, nr 44/45 (1955) s. 167-168; J. Lutosławski, *Kilka myśli programowych*, Warszawa 1913; tenże, *Puławy. Opis Państwowego Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego*, Warszawa 1919; tenże, *Rolnictwo polskie przed wojną, a dzisiaj. Szkic okolicznościowy na podstawie roczników „Gazety Rolniczej” 1910-1920*, Warszawa 1921.

⁴¹ Zygmunt Moczarski (1876-1957) – prof. Uniwersytetu Poznańskiego, biolog, lekarz, zootechnik. Zob. „Rolniczy Magazyn Elektroniczny”, 38 (2010), http://www.cbr.edu.pl/rme-archiwum/2010/rme38/dane/2_1.html (dostęp: 11.02.2017); Z. Moczarski, *Hodowla zwierząt*, wyd. 3, Poznań 1946.

⁴² Bronisław Niklewski (1879-1961) – prof. Uniwersytetu Poznańskiego, fizjolog, mikrobiolog. Zob. R. Schramm, *Bronisław Niklewski*, w: *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, red. A. Gąsiorowski, J. Topolski, Warszawa-Poznań 1981, s. 517; B. Niklewski, *Uprawa oziminy w Polsce w świetle doświadczeń ze szczególnym uwzględnieniem Ziemi Zachodnich*, wyd. 2, Poznań 1947.

ryczne reprezentowane były przez prace, np. Jana Rutkowskiego⁴³, Stefana Ingłota⁴⁴ i Franciszka Bujaka⁴⁵. Piśmiennictwo dotyczące literatury, szczególnie ludowej reprezentowały książki, np. Stanisława Witkiewicza⁴⁶, Stanisława Pigoń⁴⁷ czy Józefa Kapuścińskiego⁴⁸. Biblioteka SZSiGW posiadała w swoich zbiorach prace wybitnych badaczy terenowych kultury ludowej, zwłaszcza folkloru, jak

⁴³ Jan Rutkowski (1886-1949) – prof. Uniwersytetu Poznańskiego, historyk ekonomii polityczno-gospodarczej. Zob. J. Topolski, *Jan Rutkowski*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, red. H. Markiewicz, t. 33, Wrocław 1991-1992, s. 227-230; J. Rutkowski, *Poddaństwo włościan w XVIII wieku w Polsce i niektórych innych krajach Europy*, Poznań 1921; tenże, *Sprawa włościańska w Polsce w XVIII i XIX wieku*, Warszawa, [ca 1922] [w inw. brak daty wyd.]; tenże, *Badania nad podziałem dochodów w Polsce w czasach nowożytnych*, t. 1, *Rozważania teoretyczne – klasyfikacja dochodów wielkich właścicieli ziemskich*, Kraków 1938.

⁴⁴ Stefan Ingłot (1902-1994) – prof., historyk o specjalności: historia gospodarcza i społeczna, działacz ruchu spółdzielczego. Zob. W. Winclawski, *Stefan Ingłot*, w: *Słownik biograficzny socjologii polskiej*, t. 2, Toruń 2004, s. 6-7; S. Ingłot, *Stosunki społeczno-gospodarcze ludności w dobrach biskupstwa wrocławskiego w pierwszej połowie XVI wieku*, Lwów 1927; tenże, *Udział chłopów w obronie Polski. Zarys historyczny*, Łódź 1946.

⁴⁵ Franciszek Bujak (1875-1953) – prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego (1909-1918, 1946-1952), Uniwersytetu Warszawskiego (1919-1921) i Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie (1921-1941), historyk dziejów gospodarczych i społecznych Polski; twórca szkoły badawczej polskiej historii gospodarczej, zwłaszcza dziejów wsi. Zob. *Franciszek Bujak*, w: *Uczeni polscy XIX-XX stulecia*, t. 1, red. A. Śródka, Warszawa 1994, s. 223-225; F. Bujak, *Żniąca, wieś powiatu limanowskiego: stosunki gospodarcze i społeczne*, Kraków 1903; tenże, *Uwagi społeczno-gospodarcze dla włościan*, Lwów 1916; tenże, *O naprawie ustroju rolnego w Polsce*, Warszawa 1918; tenże, *O podziale ziemi i reformie rolnej*, wyd. 3, Warszawa 1920; tenże, *Z odległej i bliskiej przeszłości. Studja historyczno-gospodarcze*, Lwów 1924.

⁴⁶ Stanisław Witkiewicz (1851-1915) – malarz, krytyk artystyczny, prozaik. Zob. J. Jakubowski, *Stanisław Witkiewicz*, w: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, Warszawa 1985, s. 607; S. Witkiewicz, *Na przełęczy*, Warszawa [ca 1924] [w inw. brak daty wydania].

⁴⁷ Stanisław Pigoń (1885-1968) – historyk literatury, edytor, pamiętnikarz. Zob. Z.J. Nowak, *Stanisław Pigoń*, w: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, Warszawa 1985, s. 170-171; S. Pigoń, *Na drogach i manowcach kultury ludowej: szkice*, Lwów 1939; tenże, *Zarys nowszej literatury ludowej: (przed rokiem 1920)*, Kraków 1946.

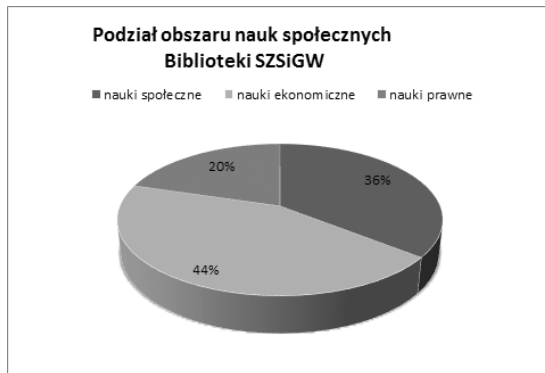
⁴⁸ Józef Kapuściński (1895-1967) – poeta, prozaik, pamiętnikarz ludowy, publicysta. Zob. *Józef Kapuściński*, w: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 1, Warszawa 1984, s. 418; J. Kapuściński, *Cierniste ścieżki literatury ludowej*, Kraków-Warszawa 1946.

np. Oskara Kolberga⁴⁹, Jana Bystronia⁵⁰ oraz Ludwika Krzywickiego⁵¹.

Znikomy procent całości zasobu stanowiły książki i czasopisma z obszaru nauk technicznych, przyrodniczych i medycznych. Publikacje nauk technicznych były głównie z zakresu architektury i urbanistyki wsi⁵², przyrodnicze – dotyczyły gleb⁵³, a medyczne – problematyki zdrowia na wsi⁵⁴.

Jeśli chodzi o strukturę piśmiennictwa z obszaru nauk społecznych Biblioteki SZSiGW, to ilustruje ją poniższy diagram.

Wykres nr 8. Podział obszaru nauk społecznych księgozbioru Biblioteki SZSiGW

Źródło: *Inwentarz Biblioteki SZSiGW*.

⁴⁹ Oskar Kolberg (1814-1890) – etnograf, folklorysta, muzyk, kompozytor. Zob. R. Górski, *Oskar Kolberg*, w: *Literatura polska. Przewodnik Encyklopedyczny*, t. 1, Warszawa 1984, s. 456; O. Kolberg, *Lud: jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce*, seria 8, *Krakowskie*, cz. 4, *Powieści, przysłowia i język*, Kraków 1875; tenże, *Lud: jego zwyczaje, sposób życia, mowa, podania, przysłowia, obrzędy, gusła, zabawy, pieśni, muzyka i tańce*, seria 16, *Lubelskie*, cz. 1, Kraków 1883.

⁵⁰ Jan Bystron (1892-1964) – etnolog, socjolog, historyk kultury i literatury. Zob. W. Bieńkowski, *Stanisław Bystron*, w: *Etnografowie i ludoznawcy polscy*, t. 1, red. E. Fryś-Pietraszkowa, A. Kowalska-Lewicka, A. Spiss, Kraków 2002, s. 29-35. J. Bystron, *Socjologia. Wstęp informacyjny i bibliograficzny*, wyd. 2, Warszawa 1936; tenże, *Kultura ludowa*, Warszawa 1936; tenże, *Publiczność literacka*, Lwów-Warszawa 1938.

⁵¹ Ludwik Krzywicki (1859-1941) – socjolog, ekonomista, statystyk, antropolog, etnograf, historyk ruchów społecznych, krytyk. Zob. J. Jakubowski, *Ludwik Krzywicki*, w: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t.1, Warszawa 1984, s. 525-526; L. Krzywicki, *Spółczesność pierwotna: jego rozmiary i wzrost*, Warszawa 1937; *Ludwik Krzywicki: praca zbiorowa poświęcona jego życiu i twórczości*, Warszawa 1938.

⁵² Np. *Projekty zagród wiejskich*, Warszawa 1946 [w inw. brak daty wyd.]; K. Iwanicki, *Budownictwo wiejskie. Poradnik przy wznoszeniu zabudowań na wsi*, Kijów-Warszawa 1917; S. Turynowicz, *Budowle wiejskie. Budynki, drogi i mosty*, Warszawa [ca 1928] [w inw. brak daty wyd.]; M. Łukaszewicz, *Ogniotrwałe budownictwo na wsi*, Warszawa 1946.

⁵³ Np. S. Miklaszewski, *Gleby Polski*, wyd. 3, Warszawa 1930; tenże, *Zarys nauki o glebie czyli gleboznawstwa*, Warszawa 1946; *Mapa gleb b. Prus Wschodnich*, oprac. T. Mieczyski, Gdańsk-Bydgoszcz 1946.

⁵⁴ Np. M. Kacprzak, *Zdrowie w chacie wiejskiej*, wyd. 4, Warszawa 1938.

Najliczniejszą grupę w obszarze nauk społecznych reprezentowały publikacje z zakresu nauk ekonomicznych (44%) dotyczące spółdzielczości, gospodarki i rachunkowości. Biblioteka posiadała w swoich zbiorach prace wybitnych polskich ekonomistów m.in. Władysława Grabskiego⁵⁵, Adama Krzyżanowskiego⁵⁶ i Stefana Moszczeńskiego⁵⁷. Na uwagę zasługuje znaczna liczba publikacji poświęconych spółdzielniom i ruchowi spółdzielczemu w Polsce. Wśród autorów podręczników zajmujących się tymi zagadnieniami wymienić należy m.in. znanych działaczy ruchu spółdzielczego Franciszka Stefczyka⁵⁸ oraz Stanisława Thugutta⁵⁹.

⁵⁵ Władysław Grabski (1874-1938) – polityk, ekonomista, minister skarbu, premier II Rzeczypospolitej, autor reformy walutowej. Zob. K. Piwarski, *Władysław Grabski*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 8, red. K. Lepszy, Wrocław 1959-1960, s. 524-528; W. Grabski, *Spoleczne gospodarstwo agrarne w Polsce: (opracowanie wykładów polityki agrarnej wygłoszonych na Uniwersytecie Warszawskim w semestrze letnim 1921, oraz w zimowym i letnim 1921/22 roku)*, Warszawa 1923; tenże, *Historja wsi w Polsce*, Warszawa 1928; tenże, *Ceny zboża, włościanie i kultura rolna*, Warszawa 1929; tenże, *Kultura wsi polskiej i nauczanie powszechne*, Warszawa 1929; tenże, *Wychowanie gospodarcze społeczeństwa*, Warszawa 1929.

⁵⁶ Adam Krzyżanowski (1873-1963) – polityk, ekonomista, teoretyk polskiego libertynizmu. Zob. Z. Landau, *Adam Krzyżanowski*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 15, red. E. Rostworowski, Wrocław 1970, s. 588-594; A. Krzyżanowski, *Projekt reformy agrarnej*, Kraków 1897; tenże, *Znaczenie i wyniki konferencji agrarnej z roku 1897*, Kraków 1898; tenże, *Studia agrarne*, t. 1, Kraków 1900.

⁵⁷ Stefan Moszczeński (1871-1946) – ekonomista, twórca szkoły matematycznej w ekonomice rolnictwa. Zob. Z. Kosiek, *Franciszek Stefczyk*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 22, red. E. Rostworowski, Wrocław 1977, s. 98-99; S. Moszczeński, *U podstaw rozwoju gospodarstw włościańskich w Polsce*, Warszawa 1928; tenże, *Porównywanie gospodarstw wiejskich pod względem zużycia dni roboczych*, Poznań 1938.

⁵⁸ Franciszek Stefczyk (1861-1924) – działacz społeczny i spółdzielczy, inicjator zakładania spółdzielczych kas oszczędnościowo-pożyczkowych, znanych jako Kasy Stefczyka, pedagog, publicysta, poseł na Sejm Krajowy galicyjski. Zob. E. Orman, *Franciszek Stefczyk*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 43, red. A. Romanowski, Warszawa-Kraków 2004, s. 256-261; F. Stefczyk, *Zadania spółdzielczości rolniczej w dobie obecnej*, Warszawa 1921; tenże, *Początki i ogólne warunki rozwoju spółdzielczości w Polsce*, Kraków 1925; tenże, *Podręcznik dla kas Stefczyka*, wyd. 4, Lwów 1927 [w inw. brak daty wyd.]; tenże, *Znamiona i zadania kas Stefczyka*, Warszawa 1927.

⁵⁹ Stanisław Thugutt (1873-1941) – polityk, współtwórca rządu Ignacego Daszyńskiego, współpracownik Józefa Piłsudskiego, publicysta, działacz ruchu ludowego i spółdzielczego. W latach 1934-1939 prezes Spółdzielczego Instytutu Naukowego – jednej z najważniejszych placówek polskiej spółdzielczości w okresie II Rzeczypospolitej, którego pomysłodawcą był Franciszek Stefczyk. Zob. J. Hampel, *Stanisław Thugutt*, w: *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław 2005, s. 1546; *Muzeum Historii Spółdzielczości w Polsce*, <http://mhs.org.pl/historia/najwazniejsze-organizacje-spoldzielcze/spoldzielczy-instytut-naukowy/> (dostęp: 4.02.2017). Np. S. Thugutt, *Wykłady o spółdzielczości*, wyd. 3, Londyn 1945; tenże, *Co to jest spółdzielnia spozycowców*, wyd. 4, Londyn 1945.

Problematyką spółdzielczą zajmował się także Tadeusz Kłapkowski⁶⁰ i Stanisław Wojciechowski (1869-1953)⁶¹.

W następnej kolejności były książki i czasopisma z dziedziny nauk społecznych (36%), przede wszystkim z socjologii⁶² i pedagogiki⁶³. Wiele monografii poświęconych było osadnictwu⁶⁴. Publikacje te z pewnością były wykorzystywane przez studentów Studium, gdyż na seminarium polityki agrarnej (kierowanej przez prof. Cz. Strzeszewskiego) powstawały prace dotyczące skupisk wiejskich. Studium współdziałało z Ministerstwem Odbudowy (Główny Urząd Planowania Przestrzennego) w zakresie odpłatnego korzystania z tych badań.

Natomiast 20% publikacji z obszaru nauk społecznych stanowiło piśmiennictwo prawnicze (prawo i administracja), w tym dotyczące powojennego samorządu⁶⁵, instrukcji kancelaryjnych i regulaminów⁶⁶.

Księgozbiór Biblioteki Koła SZSiGW posiadał, podobnie jak zasób Biblioteki SZSiGW, piśmiennictwo przede wszystkim z obszaru nauk społecznych, jak również humanistycznych, rolniczych i technicznych. Szczegółową analizę struktury tematycznej tego zbioru przedstawia wykres nr 9.

⁶⁰ Tadeusz Kłapkowski (1902-1984) – pracownik SGGW, zajmujący się zagadnieniami spółdzielczości i zrzeszeniami rolniczymi. Zob. A. Peretiatkiewicz, M. Sobeski, *Tadeusz Marian Kłapkowski*, w: *Współczesna kultura polska. Nauka, literatura, sztuka: życiorysy uczonych, literatów i artystów z wyszczególnieniem ich prac*, Poznań 1932, s. 103; T. Kłapkowski, *Spółdzielnie rolnicze w województwach centralnych i wschodnich*, Warszawa 1928; tenże, *Spółdzielczość w rolnictwie Polskiem*, Warszawa-Puławy 1929.

⁶¹ Stanisław Wojciechowski (1869-1953) – polityk, działacz, historyk spółdzielczości, prezydent RP (1922-1926). Zob. Z. Chyra-Rolicz, *Stanisław Wojciechowski*, w: *Słownik historyków polskich*, Warszawa 1994, s. 560. S. Wojciechowski, *Historia spółdzielczości polskiej do 1914 roku*, Warszawa 1939.

⁶² Np. F. Znaniecki, *Socjologia wychowania*, t. 1, *Wychowujące społeczeństwo*, Warszawa 1928; F. Znaniecki, *Socjologia wychowania*, t. 2, *Urabianie osoby wychowanka*, Warszawa-Lwów 1930; S. Rychliński, *Badania środowiska społecznego. Podstawowe zagadnienia metodologiczne*, Warszawa 1932; A. Hertz, *Klasyki socjologii*, Warszawa 1933; Z. Gross, F. Gross, *Socjologia partii politycznej*, wyd. 2, Kraków 1946.

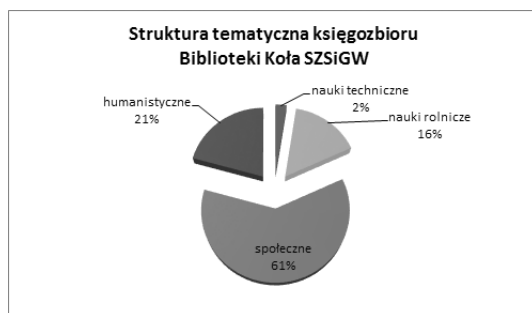
⁶³ Np. Z. Mysłakowski, *Rodzina wiejska jako środowisko wychowawcze: materiały*, Warszawa-Lwów 1931; H. Radlińska, *Stosunek wychowawcy do środowiska społecznego. Szkice z pedagogiki społecznej*, Warszawa 1935; S. Kursa [et al.], *Elementy nauk pedagogicznych*, Katowice 1946.

⁶⁴ F. Guściora, *Trzy Kurzyny: wsie powiatu niskiego*, Puławy 1929; A. Dzierżawski, *Okalina i Czerników: opis porównawczy dwu wsi pow. opatowskiego, jednej z gruntami w szachownicy i drugiej scalonej*, Warszawa 1929; W. Przybysławski, *Uniż: wieś powiatu horodeńskiego: (studjum społeczno-gospodarcze)*, Warszawa-Puławy 1933; S. Rosłonec, *Przybyszew: osada w pow. grójeckim*, Warszawa-Puławy 1933; K. Mróz, *Jastrzębia: wieś powiatu radomskiego*, Warszawa-Puławy 1935; W. Karczewski, *Lisków: dzieje jednej wsi polskiej*, Lisków 1937.

⁶⁵ Np. J. Jakimowski, E. Trznadel, *Zarys organizacji rad narodowych i samorządu terytorialnego*, Wrocław 1946.

⁶⁶ *Regulaminy, instrukcje i przepisy dla spółdzielni mleczarskich*, wyd. 2, Warszawa 1928; S. Podwiński, P. Typiak, *Instrukcja kancelaryjna dla zarządów gminnych*, Warszawa 1934.

Wykres nr 9. Struktura tematyczna Biblioteki Koła SZSiGW.

Źródło: *Inwentarz Biblioteki Koła SZSiGW*.

W zasobie Biblioteki Koła przeważała literatura z obszaru nauk społecznych, tj. nauki społeczne, ekonomiczne i prawnicze, które stanowiły 61% zasobu księgozbioru. Były to przede wszystkim publikacje dotyczące spółdzielczości⁶⁷, w tym prace, wspomnianego już wcześniej, Stanisława Thugutta⁶⁸. Na drugim miejscu było piśmiennictwo humanistyczne (21%), głównie monografie z historii, literatury i językoznawstwa⁶⁹ oraz etnologii⁷⁰. Nauki rolnicze stanowiły 16% zasobu. Z kolei najmniejszy odsetek książek i wydawnictw ciągłych reprezentowany był przez nauki techniczne.

Warto podkreślić, że w zasobach bibliotek były pojedyncze publikacje propagandowe, w których rozpowszechniano założenia powojennego ustroju socjalistycznego w Polsce. Wśród nich wymienić można następujące prace: Edwarda

⁶⁷ Np. *Zjednoczona spółdzielczość rolnicza*, Warszawa 1937; A.R. [Rozwadowski], *Spółdzielczość w Polsce*, Londyn 1944; *Spółdzielczość w odrodzonej Polsce. Stanowisko w sprawach spółdzielczych przedstawicieli państwa, partii politycznych, instytucji gospodarczych, zawodowych i młodzieżowych z okazji Dnia Spółdzielczości 30 września 1945 roku*, [s.l.] [1945].

⁶⁸ [W inw. brak dat wydania książek autorstwa S. Thugutta]. S. Thugutt, *Co to jest spółdzielnia spożywców*, Warszawa 1934 (Londyn 1945); tenże, *Spółdzielczość: zarys ideologii*, Warszawa 1934 (wyd. 2, Warszawa 1937; wyd. 3, Londyn-Glasgow 1944; Hanower 1946); tenże, *Wykłady o spółdzielczości* (tytuł podany bez podtytułu) Warszawa 1938 r. wydawany w serii *Spółdzielczych Kursów Korespondencyjnych* (t. 1 – Wprowadzenie do nauki o spółdzielczości, t. 2 – Kapitalizm, t. 3 – Reformatorzy społeczni XIX wieku, t. 4 – Spółdzielnia spożywców w Rochdale, t. 5 – Zasady rozdzelskie, t. 6 – Rozwój spółdzielczości w różnych krajach, t. 7 – Wiejskie kasy oszczędnościowo-pożyczkowe Raiffeisena, t. 8 – Miejskie kasy kredytowe Schulzego, t. 9 – Spółdzielczość w Polsce, t. 10 – Spółdzielczość w Polsce) (wiele wydań: m.in. wyd. 2, Warszawa 1939; wyd. 3 Londyn 1945; wyd. 5, Łódź 1946).

⁶⁹ Np. S. Skorupka, *Zwroty i wyrażenia przenośne w języku potocznym*, Lublin 1946; S. Kawyn, *Zagadnienie grupy literackiej*, Lublin 1946.

⁷⁰ Np. P. Greniuk, M. Mikuta, *Hej, kolęda kolęda: (inscenizacje, kolędy i wiersze na obchody bożonarodzeniowe)*, Łódź [ca 1946]; B. Stelmachowska, *Na drodze do teorii sztuki ludowej*, Lublin 1946.

Ochaba⁷¹, Stanisława Tołwińskiego⁷², Edwarda Osóbki-Morawskiego⁷³ i Władysława Gomułki⁷⁴ oraz Romana Zambrowskiego⁷⁵.

3.3. Struktura językowa

W księgozbiornie Biblioteki SZSiGW występowały publikacje wydane przede wszystkim w języku polskim, ale były także w języku francuskim (7 pozycji) i niemieckim (5 pozycji). Piśmiennictwo niemieckie reprezentowały prace m.in. Friedricha Aereboe⁷⁶ i Theodora Brinkmanna⁷⁷. Wśród książek wydanych w języku francuskim należały monografie m.in. Louisa Josepha Lebreta⁷⁸ i Alexandra

⁷¹ Edward Ochab (1906-1989) – polski komunistyczny działacz społeczny i polityczny w okresie PRL; generał brygady, I sekretarz KC PZPR w 1956 r. i przewodniczący Rady Państwa w latach 1964-1968; poseł na Sejm Ustawodawczy oraz na Sejm PRL I, II, III i IV kadencji. Zob. J. Chrobaczyński, *Edward Ochab*, w: *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław 2005, s. 1059; E. Ochab, *Wież polska na nowych drogach. Referat wygłoszony na I Zjeździe PPR*, Warszawa 1946.

⁷² Stanisław Tołwiński (1895-1969) – polski działacz społeczny, polityk, w latach 1945-1950 prezydent Warszawy. Zob. *Stanisław Tołwiński*, w: *Encyklopedia Warszawy*, Warszawa 1994, s. 888. S. Tołwiński, *Zagadnienie samorządu w świetle doświadczeń demokracji ludowej*, Warszawa 1946.

⁷³ Edward Osóbka-Morawski (1909-1997) – polski polityk, członek PPS, następnie PZPR, premier Rządu Tymczasowego i Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (1944-1947), minister administracji publicznej (1947-1949). Zob. Cz. Michalski, *Edward Osóbka-Morawski*, w: *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław 2005, s. 1089; E. Osóbka-Morawski, W. Gomułka, *Naród chce spokoju i przepędzi precz podżegaczy do walk bratobójczych. Przemówienia wygłoszone dnia 27 lutego na wspólnej konferencji PPR i PPS w Warszawie*, Katowice 1946.

⁷⁴ Władysław Gomułka (1905-1982) – polski polityk, działacz komunistyczny, I sekretarz KC PPR (1943-1948), I sekretarz KC PZPR (1956-1970), poseł na Sejm Ustawodawczy oraz na Sejm PRL II, III, IV i V kadencji. Zob. J. Chrobaczyński, *Władysław Gomułka*, w: *Słownik biograficzny historii Polski*, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław 2005, s. 462-464.

⁷⁵ Roman Zambrowski (1909-1977) – polski działacz państwowy i partyjny w okresie PRL, nauczyciel, pułkownik Ludowego Wojska Polskiego. Zob. M. Szumiło, *Roman Zambrowski 1909-1977. Studium z dziejów elity komunistycznej w Polsce*, Warszawa 2014; R. Zambrowski, *O masową milionową partię. Sprawozdanie organizacyjne KC wygłoszone na I Zjeździe PPR*, Katowice 1945.

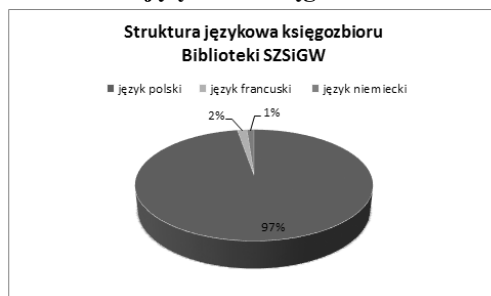
⁷⁶ Friedrich Aereboe (1865-1942) – niemiecki prof. ekonomiki rolnictwa; działacz edukacji wiejskiej. Zob. O.E. Heuser, *Friedrich Aereboe*, w: *Neue deutsche Biographie*, Bd. 1, Berlin 1953, s. 91-92; F. Aereboe, *Agrarpolitik. Ein Lehrbuch*, Berlin 1928; tenże, *Wirtschaftslehre des Landbaues*, Berlin 1930.

⁷⁷ Theodor Brinkmann (1877-1951) – niemiecki prof., zajmujący się zagadnieniami ekonomiki w rolnictwie (prowadził badania w Holandii, Danii, Skandynawii oraz w Ameryce Północnej i Południowej). Zob. H. Wortmann, *Theodor Brinkmann*, w: *Neue deutsche Biographie*, Bd. 2, Berlin 1955, s. 616-617; T. Brinkmann, *Land- und forstwirtschaftliche Produktion. Versicherungswesen*, Tübingen 1922.

⁷⁸ Louis Joseph Lebret (1897-1966) – dominikanin, francuski socjolog, filozof i ekonomista; ekspert podczas Soboru Watykańskiego II. Zob. B. Wattel, *Louis Joseph Lebret*, w: *Dictionnaire de biographie française*, vol. 20, fasc. 116, Paris 2004, s. 320-321. L.J. Lebret, *Principes pour l'action*, Paris 1944; tenże, *Guide du militant*, t. 1, *Les forces à l'assaut du Monde, les principes, Valeurs et antivaleurs*, L'Arbresle 1946.

Dubois⁷⁹. Natomiast Biblioteka Koła SZSiGW posiadała wyłącznie polskie piśmiennictwo.

Wykres nr 10. Struktura językowa księgozbioru Biblioteki SZSiGW

Źródło: *Inwentarz Biblioteki SZSiGW*.

Jak wynika z przedstawionego wykresu, aż 97% księgozbioru stanowiły publikacje wydane po polsku, rzadkością były książki obcojęzyczne. Dyrektor Studium, prof. Cz. Strzeszewski ubolewał nad faktem, że w bibliotece Studium brakowało literatury zagranicznej⁸⁰. Trzeba jednak podkreślić, że studenci Studium przede wszystkim musieli posiadać wiedzę dotyczącą znajomości polskich realiów gospodarowania, zarządzania czy prawa, natomiast z badaniami porównawczymi innych państw mogli zapoznać się dzięki tłumaczeniu ich na język polski.

Biblioteki w swoim księgozbiorze dysponowały tłumaczeniami publikacji z dziedziny nauk ekonomicznych, np.: Ladislava Františka Dvořáka⁸¹, Theodora Brinkmanna⁸² i Eugeniusza von Böhm-Bawerka⁸³. Z zakresu psychologii była książka Williama McDougalla⁸⁴ i socjologii wychowania Bertranda Russella⁸⁵.

⁷⁹ Alexander Dubois (1896-1964) – francuski działacz społeczny. Zob. H. Temerson, *Alexander Dubois*, w: *Dictionnaire de biographie française*, vol. 11, Paris 1967, s. 918. A. Dubois, *Vers une structure nouvelle de l'entreprise*, Ecully 1945.

⁸⁰ AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949.

⁸¹ Ladislav František Dvořák (1888-1953) – ekonomista, politolog, teoretyk czeskich spółdzielni rolniczych. L.V. Dvořák, *Spółdzielczość w Czechosłowacji*, Poznań 1925.

⁸² T. Brinkmann, *Duńskie rolnictwo. Rozwój produkcji rolnictwa duńskiego od czasu powstania międzynarodowej konkurencji i zastosowanie jego do rynku światowego za pomocą spółdzielczych organizacji*, Poznań 1926.

⁸³ Eugeniusz von Böhm-Bawerk (1851-1914) – ekonomista, przedstawiciel austriackiej myśli neoklasycznej. Zob. J. Brémond, M.-M. Salort, *Leksykon wybitnych ekonomistów*, Warszawa 1997, s. 45. E. Böhm-Bawerk, *Kapitał i zysk z kapitału, Dział 1, Historia i krytyka teorii zysku z kapitału*, Warszawa 1924 [w inw. brak daty wyd.].

⁸⁴ William McDougall (1871-1938) – brytyjski filozof, psycholog, twórca teorii zwanej *hor-mizmem*. Zob. J. Cumming, *William McDougall*, w: *Encyclopedia of psychology*, Vol. 2, ed. H.J. Eysenck, W. Arnold, R. Meile, London 1972, s. 241-242. W. McDougall, *Psychologia grupy. Zarys zasad psychologii zbiorowej oraz próba zastosowania ich do wyjaśnienia życia i charakteru narodowego*, Lwów 1930.

⁸⁵ Bertrand Russell (1872-1970) – brytyjski filozof, logik, matematyk, działacz społeczny, esesta; laureat Nagrody Nobla w dziedzinie literatury za rok 1950. Zob. P. Stuewe, *Bertrand Russell*,

4. Pozyskiwanie księgozbioru

Księgozbiór Biblioteki Studium był tworzony przede wszystkim drogą zakupów. Głównymi źródłami finansowania zasobu były dotacje z KUL i Ministerstwa Oświaty. Na podstawie zachowanych dokumentów, wiadomo, że 2 marca 1946 r., 15 października 1946 r. oraz 11 lutego 1947 r. Ministerstwo przyznało po 10.000 zł subwencji na zakup książek do Biblioteki SZSiGW⁸⁶. Dzięki pierwszej pomocy finansowej udzielonej przez państwo, na przestrzeni od marca do maja 1946 r. udało się zakupić do biblioteki ponad 100 książek i wydawnictw ciągłych na łączną kwotę 10.179 zł. Były to rachunki wystawione m.in. przez Wydział Ekonomiki Rolnej Drobnych Gospodarstw Wiejskich Państwowego Instytutu Nauk Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach⁸⁷. W kolejnych miesiącach 1946 r. nabyto kilkadziesiąt publikacji m.in. w krakowskich księgarniach: F. Wilczyńskiego, Spółdzielni Wydawniczej „Wies” i „Czytelnik” oraz lubelskiej księgarni Gebethnera i Wolffa⁸⁸.

Dyrektor Studium – prof. Cz. Strzeszewski (pismem z dnia 10 grudnia 1947 r.) zwracał się z prośbą do Ministerstwa Oświaty o przyznanie Bibliotece Studium książek ze Zbiornic Księgozbiorów Zabezpieczonych na Pomorzu Zachodnim oraz na Warmii i Mazurach. Jednak nie zachowała się żadna informacja o przyznaniu przydziału publikacji z tego księgozbioru⁸⁹.

Można przypuszczać, że księgozbiór Biblioteki Studium był powiększany również dzięki darom, zwłaszcza, że w zasobie biblioteki znajdowały się prace wykładowców Studium: prof. Ignacego Czumy⁹⁰ czy prof. Henryka Romanowskiego⁹¹. Jednak w księdze inwentarzowej i dokumentacji Studium brak jest informacji o podarowaniu jakiegokolwiek publikacji Bibliotece SZSiGW.

Jeśli chodzi o Bibliotekę Koła Studium to nie ma danych dotyczących sposobu nabywania książek i wydawnictw ciągłych do zasobu bibliotecznego, poza jedną adnotacją zapisaną w księdze inwentarzowej. Widnieje tam zapis, że prof. Stefan Lewicki ofiarował swoją książkę *Stan i możliwości odbudowy rolnictwa lubelskiego na tle ogólnopolskim* na rzecz Biblioteki Koła SZSiGW⁹². Można domniemywać, że ten księgozbiór posiadał prace pozyskane głównie dzięki darom,

w: *Dictionary of world biography*, Vol. 9, *The 20th century, O-Z*, ed. Frank N. Magill, Chicago 1999, s. 3264- 3267. B. Russell, *Wychowanie a ustrój społeczny*, Warszawa 1933.

⁸⁶ AUKUL, SZSiGW, Statuty Studium 1947-1949.

⁸⁷ Tamże.

⁸⁸ Tamże.

⁸⁹ Tamże.

⁹⁰ Ignacy Czuma (1891-1963) – prof., prawnik, teoretyk skarbowości, w latach 1938-1939 prorektor KUL (Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952, s. 10, 188). I. Czuma, *Konstytucja Rosji Sowieckiej*, Kraków 1923; tenże, *Sprawiedliwość w dziedzinie skarbowej: (przesłanki ogólne)*, Lwów 1929; tenże, *Odpowiedzialność prezydenta*, Warszawa 1932.

⁹¹ Henryk Romanowski (1889-1960) – prof. UMCS, ekonomista rolnictwa, w latach 1947-1948 dziekan Wydziału Rolniczego UMCS. Zob. S. Sroka, *Henryk Romanowski*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 31, red. E. Rostworowski, Wrocław 1988-1989, s. 604-605. H. Romanowski, *Próba organizacji gospodarstwa włościańskiego: w powiecie żółkiewskim*, Warszawa-Puławy 1930.

⁹² W Inwentarzu Biblioteki Koła SZSiGW pod numerem 131 widnieje zapis, że prof. Stefan Lewicki ofiarował swoją książkę *Stan i możliwości odbudowy rolnictwa lubelskiego na tle ogólnopolskim* na rzecz Biblioteki Koła SZSiGW.

gdyż biblioteka posiadała wiele prac profesorów KUL: Henryka Dembińskiego⁹³, Ignacego Czumy⁹⁴, Czesława Strzeszewskiego⁹⁵, Antoniego Szymańskiego⁹⁶, Jana S. Łosia⁹⁷, Mieczysława Popławskiego⁹⁸, Jacka Woronieckiego⁹⁹, Józefa Kruszyńskiego¹⁰⁰, Zdzisława Golińskiego¹⁰¹, Antoniego Słomkowskiego¹⁰², Józefa Pastuszka¹⁰³, Ludwika Górskiego¹⁰⁴. Ponadto, za darowiznami przemawia również fakt, że biblioteka posiadała liczne publikacje wydane w Lublinie, w tym prelekcje wygłoszone w cyklu *Wykładów Uniwersyteckich Towarzystwa Naukowego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*¹⁰⁵.

⁹³ Henryk Dembiński (1900-1949) – prof. KUL, prawnik, działacz społeczno-polityczny, wykładał na Wydziale Prawa i Nauk Społeczno-Ekonomicznych (*Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 10, 135). H. Dembiński, *Autonomia celna w najnowszym rozwoju prawa narodów*, Kraków 1933; tenże, *Wojna jako narzędzie prawa i przewrotu*, Lublin 1936; tenże, *Odmowa uznania faktów dokonanych w najnowszym rozwoju prawa narodów (Mandżukuo – Abisynia – Austria – Czechosłowacja)*, Lublin 1939; tenże, *Dyplomacja i dyplomaci w nowoczesnym państwie*, Lublin 1946.

⁹⁴ Por. przypis 90. I. Czuma, *Równowaga budżetu na tle prawa budżetowego różnych państw*, Lublin 1924; tenże, *Absolutyzm ustrojowy*, Lublin 1934; tenże, *Moralny koszt współczesnej wojny*, Lublin 1946.

⁹⁵ Por. przypis 2. Cz. Strzeszewski, *Kryzys rolniczy na ziemiach Księstwa Warszawskiego i Królestwa Kongresowego: 1807-1830*, Lublin 1934; tenże, *Handel zagraniczny Królestwa Kongresowego: (1815-1830)*, Lublin 1937; tenże, *Rehabilitacja ekonomii*, Lublin 1946.

⁹⁶ Por. przypis 31. A. Szymański, *Zagadnienie społeczne*, Włocławek 1916 (wyd. 2, Lublin 1929 r.; wyd. 3, Lublin 1939) [w inw. brak daty wydania]; tenże, *Polityka społeczna*, Lublin 1925; tenże, *Ekonomika i etyka*, Lublin 1936; tenże, *Planowa organizacja kultury*, Lublin 1938.

⁹⁷ Jan Stanisław Łoś (1890-1974) – prof. KUL, historyk, od 1949 r. kierownik katedry Historii Starożytnej. Zob. (*Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 192); J.S. Łoś, *Sprawa agrarna w Rzymie II-go i I-go wieku przed Chrystusem*, Lublin 1946.

⁹⁸ Mieczysław Popławski (1893-1946) – prof. KUL, filolog, klasyk, w latach 1933-1934 i 1944-1945, dziekan Wydziału Nauk Humanistycznych. Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 194; M. Popławski, *Polityczna publicystyka w dobie Cezara i Augusta*, Lublin 1935.

⁹⁹ Jacek Woroniecki (1878-1949) – ks., prof. rektor KUL. Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 197; J. Woroniecki, *Katolickość tomizmu*, Lublin 1924.

¹⁰⁰ Por. przypis 30. J. Kruszyński, *Harmonja Ewangelji*, [s.l.] 1907.

¹⁰¹ Zdzisław Goliński (1908-1963) – prof. KUL, bp, teolog, moralista. Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 189; Z. Goliński, *Zabójstwo z litości w świetle etyki katolickiej*, Lublin 1937.

¹⁰² Antoni Słomkowski (1900-1982) – ks., prof., teolog, w latach 1944-1952 rektor KUL. Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 5-6, 195; A. Słomkowski, *Pochodzenie człowieka w świetle nauki Kościoła katolickiego i w świetle teorii ewolucji*, Lublin 1946.

¹⁰³ Józef Pastuszka (1897-1989) – ks., prof., filozof, psycholog, w latach 1938-1947 dziekan Wydziału Nauk Humanistycznych i w latach 1946-1952 dziekan Wydziału Filozofii Chrześcijańskiej. Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 11, 194; J. Pastuszka, *Psychologiczne źródła niewiary*, Lublin 1946.

¹⁰⁴ Ludwik Górski (1894-1945) – prof., ekonomista, w latach 1944-1945 wykładał na KUL ekonomię i historię gospodarczą. Zob. *Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952*, s. 10, 189; L. Górski, *Uwłaszczenie pracy*, Lublin 1936.

¹⁰⁵ Np. S. Skorupka, *Zwroty i wyrażenia przerośnięte w języku potocznym*, Lublin 1946; S. Karyn, *Zagadnienie grupy literackiej*, Lublin 1946.

Księgozbiory Biblioteki SZSiGW i Biblioteki Koła SZSiGW były podstawowym warsztatem naukowym dla licznej rzeszy powojennych studentów Studium, pragnących zdobyć wiedzę i umiejętności w zakresie spraw gospodarczo-społecznych i ekonomicznych. Zasoby bibliotek posiadały literaturę przede wszystkim z obszaru nauk społecznych (ekonomia, socjologia, pedagogika, psychologia, prawo, administracja), ale również nauk rolniczych (agronomia, inżynieria rolnictwa) i humanistycznych (historia, literatura, etnologia). Najmniejszy odsetek piśmiennictwa stanowiły publikacje z zakresu nauk technicznych i medycznych. Profil gromadzenia księgozbioru w pełni odzwierciedlał program nauczania Studium. Księgozbiory zostały przekazane do Biblioteki Zakładu Socjologii (późniejszej Biblioteki Instytutu Socjologii), a następnie częściowo włączone do Biblioteki Zakładu Ekonomii (przekształconej w Bibliotekę Instytutu Ekonomii, a potem w Bibliotekę Instytutu Ekonomii i Zarządzania).

Słowa kluczowe: Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi przy KUL; Biblioteka Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi; Biblioteka Koła Naukowego Słuchaczy Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi; prof. Czesław Strzeszewski; księgozbiory biblioteczne; nauki społeczne; nauki rolnicze; nauki humanistyczne; nauki techniczne; nauki przyrodnicze

BIBLIOGRAFIA

Źródła

- Archiwum Uniwersyteckie Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II
Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi, Statuty Studium 1947-1949.
Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi, Korespondencja, Koło Studium
Zagadnień Wsi, Zaświadczenia [1945-1949].
Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi, Protokoły Posiedzeń 1945-1949.
Inwentarz Biblioteki Słuchaczy Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi
[1946-1949].
Inwentarz książek i broszur Biblioteki Koła Naukowego Słuchaczy Studium Zagadnień
Społecznych i Gospodarczych Wsi [1946-1949].
Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi, Plany zajęć, ogłoszenia, memo-
riały, informacje prasowe na temat Studium 1946-1949.

PN-ISO 690:2002.

PN-ISO 690:2012.

Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 8 sierpnia 2011 r. w sprawie obszarów wiedzy, dziedzin nauki i sztuki oraz dyscyplin naukowych i artystycznych (DZ.U. 2011.179.1065).

Opracowania

- Balawajder E., Profesor dr hab. Czesław Strzeszewski (21 X 1903-4 VI 1999), w: Czesław Strzeszewski: współtwórca i świadek katolicyzmu społecznego w Polsce w XX wieku. Księga pamiątkowa, red. E. Balawajder, Lublin 2002, s. 13-44.
- Bieńkowski W., Jan Stanisław Bystróż, w: Etnografowie i ludoznawcy polscy, t. 1, red. E. Fryś-Pietraszkowa, A. Kowalska-Lewicka, A. Spiss, Kraków 2002, s. 29-35.
- Brémond J., Salort M.- M., Leksykon wybitnych ekonomistów, Warszawa 1997.
- Brzozowska B., Ludwik Zejszner, w: Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, t. 2, Warszawa 1985, s. 680-681.
- Chrobaczyński J., Edward Ochab, w: Słownik biograficzny historii Polski, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław 2005, s. 1059.
- Chrobaczyński J., Władysław Gomulka, w: Słownik biograficzny historii Polski, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław 2005, s. 462-464.
- Chyra-Rolicz Z., Stanisław Wojciechowski, w: Słownik historyków polskich, Warszawa 1994, s. 560.
- Cumming J., William McDougall, w: Encyclopedia of psychology, vol. 2, ed. H. J. Eysenck, W. Arnold, R. Meile, London 1972, s. 241-242.
- Domański M., Henryk Zwolakiewicz w: Słownik biograficzny miasta Lublina, t. 1, Lublin 1993, s. 311-313.
- Dymmel A., Księgozbiory domowe w Lublinie w pierwszej połowie XIX wieku, Lublin 2013.
- Franciszek Bujak, w: Uczeń polscy XIX-XX stulecia, t.1, red. A. Śródka, Warszawa 1994, s. 223-225.
- Górski R., Oskar Kolberg, w: Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, t. 1, Warszawa 1984, s. 456.
- Hampel J., Stanisław Thugutt, w: Słownik biograficzny historii Polski, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław 2005, s. 1546.
- Heuser O. E., Friedrich Aereboe, w: Neue deutsche Biographie, Bd. 1, Berlin 1953, s. 91-92.
- Jakubowski J., Ludwik Krzywicki, w: Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, t.1, Warszawa 1984, s. 525-526.
- Jakubowski J., Stanisław Witkiewicz, w: Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, t.2, Warszawa 1985, s. 607.
- Kapuściński Józef, w: Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, t. 1, Warszawa 1984, s. 418.
- Katolicki Uniwersytet Lubelski w latach 1944-1952. Wspomnienia i relacje, red. J. Ziółek, Lublin 1999.
- Kosiek Z., Franciszek Stefczyk, w: Polski Słownik Biograficzny, t. 22, red. E. Rostrowski, Wrocław 1977, s. 98-99.
- Landau Z., Adam Krzyżanowski, w: Polski Słownik Biograficzny, t. 15, red. E. Rostrowski, Wrocław 1970, s. 588-594.
- Michalski Cz., Edward Osóbka-Morawski, w: Słownik biograficzny historii Polski, t. 2, red. J. Chodera, F. Kiryk, Wrocław 2005, s. 1089.
- Nowak Z.J., Stanisław Pigoń, w: Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny, t. 2, Warszawa 1985, s. 170-171.
- Orman E., Franciszek Stefczyk, w: Polski Słownik Biograficzny, red. A. Romanowski, t. 43, Warszawa-Kraków 2004, s. 256-261.
- Peretiatkowicz A., Sobeski M., Tadeusz Marian Kłapkowski, w: Współczesna kultura polska. Nauka, literatura, sztuka: życiorysy uczonych, literatów i artystów z wyszczególnieniem ich prac, Poznań 1932, s. 103.

- Piawski K., Władysław Grabski, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 8, red. K. Lepszy, Wrocław 1959-1960, s. 524-528.
- Sawicki S., *Katolicki Uniwersytet Lubelski w powojennym dwudziestoleciu*, „Zeszyty Naukowe KUL” 1965(8), nr 1(29), s. 3-12.
- Schramm R., Bronisław Niklewski, w: *Wielkopolski Słownik Biograficzny*, red. A. Gąsiorowski, J. Topolski, Warszawa-Poznań 1981.
- Schramm W., Jan Lutosławski, w: *Sprawozdania Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk*, nr 44/45/1955, s. 167-168.
- Sroka S., Henryk Romanowski, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 31, red. E. Rostworowski, Wrocław 1988-1989, s. 604-605.
- Strzeszewska M., *Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, w: Czesław Strzeszewski: *współtwórca i świadek katolicyzmu społecznego w Polsce w XX wieku*. Księga pamiątkowa, red. E. Balawajder, Lublin 2002, s. 217-228.
- Stuewe P., Bertrand Russell, w: *Dictionary of world biography*, vol. 9, The 20th century, O-Z, ed. Frank N. Magill, Chicago 1999, s. 3264- 3267.
- Szumilo M., *Roman Zambrowski 1909-1977. Studium z dziejów elity komunistycznej w Polsce*, Warszawa 2014.
- Temerson H., Alexander Dubois, w: *Dictionnaire de biographie française*, vol. 11, Paris 1967, s. 918.
- Tołwiński Stanisław, w: *Encyklopedia Warszawy*, Warszawa 1994, s. 888.
- Topolski J., Jan Rutkowski, w: *Polski Słownik Biograficzny*, t. 33, red. H. Markiewicz, Wrocław 1991-1992, s. 227-230.
- Turowski J., *Studium Zagadnień Społecznych i Gospodarczych Wsi*, w: *Księga jubileuszowa 50-lecia Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego*, Lublin 1969, s. 249-251.
- Wattel B., Louis Joseph Lebret, w: *Dictionnaire de biographie française*, vol. 20, fasc. 116, Paris 2004, s. 320-321.
- Winclawski W., Stefan Ingot, w: *Słownik biograficzny socjologii polskiej*, t. 2, Toruń 2004, s. 6-7.
- Wortmann H., Theodor Brinkmann, w: *Neue deutsche Biographie*, Bd. 2, Berlin 1955, s. 616-617.
- Zejszner Ludwik, w: *Literatura polska. Przewodnik encyklopedyczny*, t. 2, Warszawa 1985, s. 680-681.

Netografia

- Jan Turowski (1917-2006), http://www.bu.kul.pl/jan-turowski-1917-2006-sylwetka,art_11125.html (dostęp: 11.02.2017).
- Muzeum Historii Spółdzielczości w Polsce, <http://mhs.org.pl/historia/najwazniejsze-organizacje-spoldzielcze/spoldzielczy-instytut-naukowy/> (dostęp: 4.02.2017).
- Rolniczy Magazyn Elektroniczny, nr 38 (2010), http://www.cbr.edu.pl/rme-archiwum/2010/rme38/dane/2_1.html (dostęp: 11.02. 2017).

**THE LIBRARIES OF THE DEPARTMENT OF SOCIAL AND ECONOMIC
ISSUES OF THE RURAL AREAS
AT THE CATHOLIC UNIVERSITY OF LUBLIN**

Summary

The Department of Social and Economic Issues of the Rural Areas at the Catholic University of Lublin, which existed between 1946 and 1949 at the Faculty of Law as well as Social and Economic Sciences at the Catholic University of Lublin, had two collections available to its students. The first one was the Library of the Department of Social and Economic Issues of the Rural Areas, and the other one was the Library of the Scientific Circle for the students of the above-mentioned department. The main initiator of the Library attached to the Department of Social and Economic Issues of the Rural Areas was the director – prof. Czesław Strzeszewski. The selection of library collections was determined by the syllabuses for the courses which were organized in the department. The content of the courses covered mainly administrative, legal, economic and agricultural issues. The department was aimed at educating civil servants, local authorities and cooperative personnel so that they could improve the functioning of rural institutions. The libraries collected books primarily from the field of social sciences (economics, sociology, pedagogy, administration and law), agricultural sciences (agronomy, agricultural engineering, horticulture) and humanities (history, literature, ethnology). The libraries also contained a small percentage of publications in the field of technical and natural sciences. The collection was primarily financed by the Catholic University of Lublin and the Ministry of Education.

Keywords: The Department of Social and Economic Issues of the Rural Areas at the Catholic University of Lublin; the Library of the Scientific Circle for the students of The Department of Social and Economic Issues of the Rural Areas; prof. Czesław Strzeszewski; library collections; social sciences; agricultural sciences; humanities; technical sciences; natural sciences; donations

Translated by Aneta Kiper